

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

КУРҮНЕ ШЫГЖАМЫРЫНГА

Дүүн беш шака чедир республиканың колхозтары болгаш
совхозтары күрүнеге 7268 тонна тарааны дужааган.

Көдээ ажыл-агыйның механизаторлары! Дүжүт ажаалдазының
үзүнде, техниканың анаа турар чаруун болдурбаалыңар!

А. ГИТАЛОВТУ ДЕТКИН ТҮР БИС

Тараа дугайында шын бодал

Социалист Күш-ажылдың ийи даңкыр Маадыра, СЭКП-ниң дээди Совединиң депутаты, механизатор эш А. Гиталовтуң «Тараа дугайында бодал» деп чүүлүн солундардан номчааш, оң кирип турар саналдарын кончуг-ла шын деп бааар-дыр мен.

Бодум агроном кижи мен. Ынчангаш байлак дүжүттү өстүрүп, ажаал алырынга найи хире хөй күш үнөр дээрзин эки билер мен. Булга хөбөтө чүгө тараанының күш-ажылы эвес, харын база шактыр-нун, металлургия, конструкторун, химиктин, машини туду-дүжүтүзүн — бүгү ажилчын агынмын, бүгү ниитиледик күш-ажылы синниким депш Гиталовтуң ханы утканыг чугаазын ажаалап турарым. Суш салбырын чурттачылардына натап-натап тайла-бырлап чугаалаар мен. Ынчан-майи манчаар? Шынап-ла тарааны өстүрүп алырынга чүгө көдээ ажил-агыйның эвес, а дыка хөй адырларның ажил-адырлары боттарының улуг-тузуун кириштирип турарлар. Химиктерниң буюруп каан минералдыг чөмүчүлүглериниң аң нерзэлинер. Ону ажил-агый бүрүзүгө өөртүп чедир-ип алырынга найи хире хөй чарыгдалдар үнөр-дир?

Ындыг хөй чарыгдалдарны үндүрүп тургаш, өстүрүп алган тарааның чидирг чок ажаал алыр, хумагалыг амыг-лаар ужурулг бис. Ынчангаш бистер, агрономнар, ажаал алышыканың шынарчы кичээгенини күштедирген бис. Совхозтун Суш салбырынның механизаторлары Марат болгаш Доржу Самуя алышкылар, П. Маады, А. Араптан болгаш өн-даа өскелер бо чылын байлак дүжүттү өстүргенин. Салбырын 3 муң гектар амыг тараанының бир гектарындан-на 15 центнер (плавныс 10) дүжүт алдынар, а чамдыг черлерин дүжүтү 20 центнер чөдө бээр. Бо хире эки тарааны чидирг чокка ажаал алыры бистерден хараарыңар.

Көдээ черде үр чылда чурттап турар болгаш мындаг бич чүлдү эскерип чөрүр мен. Суурнуң чурттагычларында чөмүк ижилер магазинден хөбөт садып алгаш хуу малын чөмөгөр чүлдөр бар бол-дур ийин. Хөбөт ынчаар төт-чөглээр найи болуру. Ону бөдүрбөс төлөдө, хууда мал-ды чөмөгөр чөмүк хөбөштөр көзүңгү хөмөгөрлери алза чогуур деп бодар мен.

А. ЖУЛЕВА,
агроном.

ХҮЛЭЭЛГЕВИС БЕШ МУҢ ТОННА

СЭКП Топ Комитетиниң «СЭП Эвилелиниң тургустунганы-ның 50 чылын демдеглери-биле Бүгү-өвүлдедиң социалист чарыкының түндүгүн үндүрүрүнүң чуртунуң дугайында бодал» деп чүүлүн солундардан номчааш, оң кирип турар саналдарын кончуг-ла шын деп бааар-дыр мен.

Ону тодаргайлаарга мындаг, бо чылын паян баураар күрүнеге 2300 тонна тарааны дужаар ужурулг. Чаа бөдүткөчү хуузага баураар 5000 тонна тараа күрүне шыгжамырынга кирер. 3381 тонна мал чөмүкчү орувуга 4000 тоннага бөлөктөр. Бо хуузага эки күсөттүң турар. Бистин өскө-чөмүкчү амыг үдө немдө хуузага көрүнгөн мал чөмүкчү бөлөктөр турарлар. Эм, сүт дүжүлүрүңгү талаан-биле баа-ла немдө хуузага алдыңар.

Амыг үдө ажил-агыйның мурунда туруп турар эң чуга-адыр бодал, тараа ажаал алышыканы. Чаа дүжүт-түдү тарааны чидирг чокка, эки шынардыг ажаал алгаш, күрүнегө хөй тарааны дужаар дөң хуузага өскөчү күсөт-теринден артык харысаалгалыг болган хуудуңгү орулга бисте чок. Ынчангаш амыг үдө бүгү күштү, бар аргалары тараа ажаал алышыканыче мобилизаастар.

Дүжүт ажаалаан кыска хуузада чорудары тараа шө-дүдө ажаалап турар бүгү кичирде, чүңү-ла мурунда механизатор бүрүзүңгү кол хараарыңар. Ынчангаш ажаал алышыканың эгээриниң мурунда бүгү механизаторларның хуузын чымдыгыңар, аяла бо харысаалгалыг кампаныя-ның үзүндө кызыл чорудар бүгү ажилдары дүжүрүңгү чуга-аалыңар. Комбайнерлер боттарының күзүниң баураар тус-тузу эволюцияны тургускан. Тывачалы көзүңгүдө 9 эво-люцияны бөлүгүңүз. Эволюция 3 аял 4 комбайнерден тур-густунган болган бот-боттарының арамында социалист чарыкыңар. Эволюцияда эң дүжүткүлүгү механизаторлары бөлүгүңүз бис. Чижээлээр, коммунистер Л. Быков, В. Га-лактионов болгаш дүжүткүлүгү комбайнерлер М. Бомоа, М. Халитов база Владимир Сауленко. алышкылар чыл бүрүдө эволюцияны үндүрүп турарлар.

Чурттуң сурастыг комбайнери, Социалист Күш-ажыл-адыр.

В. ГАЛАКТИОНОВ БАЗА КАТТЫЖЫП ТҮР

Чурттуң алдарыг механи-затору А. Гиталовтуң бизиң чүдүңгө хараарыңар бис-тин кыды ажилдап турар эки-не В. Галактионов бодуңгү бодалдарың база бизиң. Ону бистер, «Саян» сов-хозтун бүгү тараагылары ийи-биле дептик. Төрөң чуртка хөй тарааны бөр дөң боттарыңарың хараарыңар бүгү чүдүңгүңү кызыл турар бис.

Шынап-ла тараа — чагай амылдардык үнөр дөң. Бир эвес олу чыгыс манча-даа, чыгыс килограмм-даа чидир-гү чокка ажаал алыр болу-рукка, Төрөң чурттуңгү кү-чү-шылалы узам бискиңар, бистин амылдарыңмыс улам

КУЗЕНЧИГ ААЛЧЫЛАР БИС

Бистин «Саянның халаа» аттыг агитаторыңмыс хуу-зүңгүдө ажаалап турар ажилчаныңың, сүт-бараал фермаларында сапчыларың, ыраккы колданыда малчы-ларың болгаш суур чуртта-чыларыңмыс күзениң аалчы-лыг болуп келген. Ол агит-торуңга колдуңуңа Култура бажының бот-боттарыңар ар-тыктың болгаш лектор, кичи, мал ачылары, садыкчылар-была өчкөчүлүңүң.

Бедик утка-шынардыг, со-лун программалыг чөдө көп-перти чагай дүжүттү кыс-ка хуузада чидирг чокка ажаал алыр база малга бис-киңар.

Тараа бүдүрүрүн көздөдү-ри чүңү-даа мурунда бис-тин хараарыңар — механизаторлар-ның хараарыңар. А механизатор-нуң ажил-ижи база-ла чы-мыштың.

Көдээ ажил-агый кулчу-ларың өстүрүрүн бодуңгү бодал чамдыг чылдыга кай-дашыңар, а чамдыкта эмиң эрттер ош-кы боттулары бидиргир. Бо чылын бистин шөдөрликке байдал мында болду. Чыныгы ийги чартыг бөрүңүң болганга тарааның хөй кезин Ленинна үчүлө-гүндө көргөн. Бо чөдө ийи муң хире тарааның хөй кезин чымышкы, ынчангаш олу чал-гыс талаан кестерип турар бис. Мындаг тараага ажаал-дап турган, хушун нормалыг күсөткүрүңгү келтир берсе. Ын-чангаш бот-боттарыңмыс ду-жаалап, бичин-ла аял уюш (хушун эвес, а үнө) ажилдап турган кижи бүрүзү норма-мысты күсөтүп турар бис.

Амыг үдө бистин эволю-цияны шунтуу боттарыңга олашкан паян докта-мал амыг күсөтүңгү турар. Күш-ажылдыг буюруңгү-лүң улам бедилди турган, ажаал алышыканың чогуу хуузага маа доктар дөң ажилдап турар бис. М. БОМОА,
эволюция комбайнер.

Суур төвүңгө, хуу тураал-дарыңга, фермаларыңга, мал-чынар ортууңга политик-тиң болган култура маса-лыг ажилдарың чорударыңга биске уугу дуаның партия, профсоюз, комсомол ор-ганизациялары көргүзүп кел-ген.

Чагай дүжүттү ажаал амыр дөң калбарган ажаал-шөтө түрүкү турар кичирде, со-лун программалыг көптөр-биле ажаал, өзүңгү лекция, бөдөдөдө кызыл, хаяа созу-ларың үндүрүп бөри бистин бо хушун сорулганы. Ону эки күсөткүрү дөң ам-даа шууду-гу ажаалдар бис.

Г. СТОПАНОВА,
Култура бажының дирек-тору.

«Шын» солунуң Күш-ажылчы алдар туугун Бин-Хем районун тараа ажаал алышыканың ажаал-дап турар мурнакчы механизаторларыңга алдар бөдүрүп көдүргөн.

«САЯН» совхозта эштер В. ГАЛАКТИОНОВ, Л. БЫНОВА удурткан эволюция доктарың хуу нормалың 112—137 хуу күсөткүң турарлар.

«ЭВН» совхозтун комбайнери—В. ИЗОСИМОВ ажаал алышыканың хуу нормалың доктаамал 150 хуу күсөткүң турар.

Мурнакчыларга алдар бол-гаш мактан!

Республикада мал чөмүңүң белеткеми

Районнар	Күсөткүң (хуу-биле)
Кара-Хем	88,5
Чоюн-Хемчиң	64,9
Кызыл хоорай Совети	64,7
Токуу	55,6
Эрзин	55,4
Тес-Хем	55,1
Бин-Хем	55,0
Мөңгүн-Тайга	54,1
Танды	48,4
Барыш-Хемчиң	44,9
Уугу-Хем	43,1
Бай-Тайга	30,6
Өвүр	29,0
Республика нактаан-биле	52,9
Эркен чылдыг август 30-де турганы	41,2

Бирги черде

Эрзин районун «Коммунистиче орук» колхозуңуң ажил-инчилери мал чөмүкчү бөлөктөрүн шалкыкын чорудуп, еңген паян 70,3 хуу күсөткүң алган. Колхоз төлө-гү 7 хонук иштинде 825 тон-на көк-тараа эволюция са-рааттан ал, мал чөмүкчү күсөткүңгө районга бирги черге үңгөн. СЭКП Эрзин райко-мун болгаш райүкөсөмүнүн илчилери Кызыл туугун бо колхоз ам ийи уда чаалап алган.

Амыг үдө колхозта мал чөмүкчү бөлөктөңгө 4 бри-гада доктаамал ажаалап ту-рар.

Н. ДАКАА.

Новосибирск областың партия-ажыл-агый активинин хуралы

Август 31-де Новосибирскиге областың партия-ажыл-агый активинин хуралы болган, анаа ийи муң амыг партия, совет ажилдакчылар, ажил-агый организацияларың болгаш буюрулгелерниң удуруткучулары, эртемниң болгаш кулчура-ның ажилдакчылары киришкен.

Хуралдын киржикчилери 1972 чылдын улус ажил-агый планын күсөткүрү талаан-биле социалист чарыктын чөдү туураын чугаалап көргөн. Дүжүт ажаал алышыканың, кү-рүнегө тараа болгаш көдээ ажил-агыйның өскө-лаа продуктуларын садарын чөдөшкүңгү чорударыңга туугу кичээгөй-ли салган.

Активтин хуралыда чүвө чугаалаан СЭКП ТК-ның Чинги-ле секретары эш Л. И. Брежневти чыгалап чымы-биле уткан.

СЭКП Новосибирск обкомунун бирги секретары эш Ф. С. Горбачев хуралга илестек кылган. СЭКП райкомна-рының болгаш хооромнарының секретарлары, улуттук болгаш көдээ ажил-агый буюрулгелеринин удуруткучулары, эртем-дептер, буюрулгелерин мурнакчылары хуралга санал бер-гилең.

Активтин хуралы 1972 чылдын улус ажил-агый планын чөдөшкүрү чорудар, тарааны болгаш көдээ ажил-агыйның өскө-лаа продуктуларын паян амыр садып дошт, ССР Эвилели-нин тургустунганын 50 чыл өмү гелентиг уткуур дөң социалист чарыкты улам калбарыңчыге областың ажил-кичилерин кыйгырган.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежнев Но-восибирскиге В. П. Чаков аттыг ухар чүдү заводунга чо-роаш, буюрулгелерин удуруткучуларың биле чугаалашкан, бую-рулгени көргөн болгаш амылчылар, албан-халакчылар-биле ужурашкан.

Партияның область комитетинге эш Л. И. Брежнев партия обкомунун бюро кежигүңнери, кичи эргелестилери-биле, ажилчы чөдөр депутаттарың область Советинин кежигү-нери-биле беседа кылган.

Сентябрьның 1-де эш Л. И. Брежнев Новосибирскиден (Өмкиске чөрүкчү).

ДҮҮН РЕСПУБЛИКАНЫҢ ШКОЛАЛАРЫНГА

Ийги өөредилге чылында

Найымсал Кызылдың аял-шавың чыл келген тууду-на чарыктын сайырың ту-рарын эскерип болуру. Хоор-ойың ош ийги кыратыңда № 15 школа эркен чымын чаа-ла ажилдап болгаш, бистин партаалар артында олурулу-кан. Школяны эргилиң бир дугаар артан кирген 103 бир-ди класска ол хуу школа-ны башкылары-биле тамыкып баштайтың кичээни эрттирген.

№ 15 школаңы башкылар коллектин (шунту 60 кижи) өбөлгөйлө өөредилге чымын улам эки ажаалаар соруга-ны салып алганар.

Байырлалдыг байдалга

Тываның ыран-уак буюу-ларын бөрөөң Токуудуң Алас ортумак школаңдан биске диңдактыңың болуу: Сентябрьның биринчү хуу-дү, өөреникчилерин болгаш ады-наарын өөрүкчү хөдүгү көчү-көчүр. Хөдүрүдө чөкөтөр тукуулан уруулар, маңгың бичи класскылар, школаң өрте-ле чөдөшкү, шак чөдө-дөшкү четкиңиң мааңи ту-рааның чымын. Эртенгиңгү сөс-пакта Алас ортумак шко-лаңга чаа өөредилге чымын тураснааткан байырың шу-дүг чыскаалы болган.

Ортумак школаңың шунту дүргөңер.

Баштайгы хүнде

Сентябрьның аял чагай эртенги. Сарыг-Сөңгү № 1 школаңыга хөдүрүдө чөкө-төр турган өөрүкчү-хөдү-гү уруулар эртенги-ле көп өгөдөң. Херем илтин төп-тап көдөшкү өң-базың чөкө-чөкөстөп тускы чөдө-лаа са-гыска кирер. Чүгө уруулар эвес, харын ады-негер база кой-була чымган.

Өөредилге чымын өгөдө-дөшкү тураснааткан байырың шунту чыскаалы школа дирек-тору А. Г. Орлова амыл-кан. Марч аялгалы чаңгы-лаңың турда школаңың түгү кириң келген. Школачылар-ның өөрүкчүлүгү чүгө ден-дээр. Бирги класскылар тускы хөдөс кырында чыс-каалдыр тургускан. Бүгү шко-ла байыр чедирип турда, оларга чөкөтөрүн тукуулан чөкөтөр турган өөрүкчү-хөдү-гү уруулар эртенги-ле көп өгөдөң. Херем илтин төп-тап көдөшкү өң-базың чөкө-чөкөстөп тускы чөдө-лаа са-гыска кирер. Чүгө уруулар эвес, харын ады-негер база кой-була чымган.

№ 1 школаңың коллектив-иниң ВЛКСМ ТК-ның илчи-лери коммунист секретары Г. То-досов тымысан. Школада кичиңдиге талаан-биле өө-редилге эргелестиле И. Г. Ла-рина, ВЛКСМ ТК-ның Хун-дөдө бажыны ол-ла шунту чыскаалы тымысан.

Өөредилге чымын баш-тайгы колданы медалыңың чаа өөредилге чымы эгелес.

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ АЖЫЛДАРЫНЫҢ ХҮН ДЕМДЕГЛЕЛЭИ

Сентябрь 1-ге чедир респу-бликада 49 муң гектар шөдүң тарааны кескен, ол болза паянны 20,4 хуузу-дур. 17.313 гектарың тараа кулчу-ларың бастыргың. Тыва-ның 7268 тонна тарааны кү-рүне шыгжамырыңа урган.

Республиканың ажил-агый-ларыңа дүжүт ажаал алыш-каның темпелери бичи-ленин. Августтү сөөлүң ийи хушунга механизатор-лар хуш ортума-биле чөдө муң гектар шөдүң тарааны тавычалай кестирип турар болган шуут ажаал ап турар эзы эркен чылдыг ол-ла хушунга өскөдөн ийи натап амыг болуп турар.

Республиканың ажил-агый-ларыңа социалист чары-кыңга бирги черде Танды болгаш Кара-Хем районнар холдан салбай турар. Танды тараа кулчуларыңың 27,9 хуузуң болгаш Кара-Хем

де—25,5 хуузуң кескен. Олар-ның дарааныңда Тес-Хем рай-ону чоруп турар, тараа кулчу-ларыңың кезидеңиң паянны ол 23,7 хуу күсөткү-көң.

Дүжүт дөң күш-ажылдыг демдөсөгө кезидеңиң улам да-чаа алышкылары иле-рени турар. Ол болза Танды районун «Коммунистиче хө-рөң» колхозуңуң 480 гектар шөдүң тарааны тавычалай кескен механизатору В. Саян-овичиң тур. Комбайнер Кара-оол Оюн 260 гектарың тара-анын комбайн-биле шуут алаан алган. Петр Комбуаж 280 гектар шөдүң тавыча-лаан тарааны бастырган.

Чолаачылар Г. Ильченко-биле М. Школин төргөң ийи ажилдап, нормалың хүнде 140 хуу күсөткүң турар.

Кара-Хем районун «Октябрь 14 чылы» колхозуңуң ком-

байнерлери И. Фалман, Н. Мельничко, В. Егисев олар хүнде 56—58 гектар шөдү-ң тарааны кестирип турар. «Көк-Тей» совхозтуң механи-заторлары И. Салаган, А. Чирков, Д. Мурыгин база мурнакчыларың олурунда чо-руп турарлар.

Танды районун ажил-агый-ларың тавычалай чымы, бастыргың чөдөшкүңгү чө-рүп турар. Ийди нестиңген тарааның 41,7 хуузуң чымы, бастырган турар. Тандыда Көдээ ажил-агый дүжүдүгү станицаныңда ажил-хөдөң ба-за багай энес чөрүп турар, чыды тарыга шөдүңүң 38,1 хуузуң тарааны кескен болгаш нестиңген тарааны чартык көзүңгүдө хөдү бастырган.

Күрүнегө тараа садарыңче олаа кичээгөйиң салыр. «Көк-Тей» совхозтарда күрүнегө

тараа садары эки чөрүп ту-рар. Чүгө август 31-де бөзүн Кара-Хем районун «Октябрь 14 чылы» колхозуңуң, «Ме-жегей» болгаш «Совет Тыва» совхозтардык хөй тонна тараа сайгарыла баазааныңа кир-ген.

Илчезе-даа Уугу-Хем, Барыш-Хемчиң, Чоюн-Хемчиң, Бин-Хем районнарың хөй ажил-агыйларың ажил-агыйларың күрүнегө чыгыс-каа тонна тараа дужаалаан. А Уугу-Хем болгаш Чоюн-Хем-чиң районнар бирги чыгымы чүгө 2,7 болгаш 2,8 хуу кү-сөткүң.

«Кара-Хаак» болгаш «Сук-нак» совхозтарың удуруткучу-лары тараа белеткелдер-

